

Papur tystiolaeth ar gyfer Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig ar gyfer Craffu Cyffredinol a Llifogydd yn y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

27/03/2025

Gwybodaeth i gynorthwyo'r Pwyllgor cyn i Ysgrifennydd y Cabinet ddod i'r cyfarfod ar Graffu Cyffredinol a Llifogydd ar 27 Mawrth.

Cynnwys

1.	Gwastraff gan gynnwys y Cynllun Dychwelyd Ernes	3
2.	Cynllun Sero Net.....	4
3.	Cynllun Ffermio Cynaliadwy	7
4.	Strategaeth Coetiroedd i Gymru	9
5.	Rheoliadau Llygredd Amaethyddol.....	12
6.	Targedau Ansawdd Aer	13
7.	Llifogydd	15

1. Gwastraff gan gynnwys y Cynllun Dychwelyd Ernes

Wrth weithio i gyflawni ein hymrwymiad i sicrhau dyfodol cryfach, tecach a mwy cynaliadwy i Gymru, rydym wedi bod yn gweithio i ddatblygu Cynllun Dychwelyd Ernes (DRS) ar gyfer cynwysyddion diodydd yn unol â'r ymrwymiad i gyflwyno cynllun yn *Mwy nag Ailgylchu*, ein strategaeth economi gylchol, a *Cymru Sero Net*, ein cynllun lleihau allyriadau.

Ar 18 Tachwedd 2024, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru, yn dilyn trafodaethau â llywodraethau eraill y DU, nad oedd Cymru'n gallu bwrw ymlaen â'r broses ar y cyd i sefydlu Sefydliad Rheoli Ernes. O'r herwydd, bydd Llywodraeth Cymru yn ymgymryd â'r broses o wneud hynny fel rhan o weithrediad ehangach y DRS - gan gynnwys ymgysylltu â chynhyrchwyr, manwerthwyr a rhanddeiliaid ehangach, sefydlu'r Sefydliad Rheoli Ernes a goruchwyllo'r cynllun.

Bydd y DRS yng Nghymru yn cynnwys cynwysyddion diodydd plastig PET, dur, alwminiwm a gwydr. Bydd yr amserlen ar gyfer cyflwyno cynllun Cymru yn cael ei phenderfynu'n derfynol yn nhymor nesaf y Senedd.

Ers y cyhoeddiad ym mis Tachwedd 2024 gan y Dirprwy Brif Weinidog, mae swyddogion polisi wedi bod yn cyfarfod yn rheolaidd â chynrychiolwyr y diwydiant a'r sector. Mae'r tîm hefyd wedi bod yn paratoui'n ddiwyd ar gyfer ymgysylltu parhaus â rhanddeiliaid, sy'n digwydd ledled Cymru. Bydd y sesiynau'n mynd i'r afael ag amrywiaeth o bynciau trafod ac yn cynnwys elfennau chwalu mythau i hwyluso sgysiau adeiladol a fydd yn llywio datblygiad a dyluniad ymgynghoriad cyhoeddus a fydd yn cael ei lansio yr haf hwn. Mae'r tîm hefyd yn parhau i ymgysylltu â gweithgareddau i ddatblygu cynlluniau DRS yng ngwledydd eraill y DU er mwyn hwyluso'r gallu i ryngweithredu.

Bydd adnoddau presennol Llywodraeth Cymru o'r economi gylchol a'r gyllideb effeithlonrwydd adnoddau yn parhau i gael eu defnyddio i gyflwyno cynigion a datblygu Cynllun Dychwelyd Ernes pwrpasol i Gymru.

Bydd ymgynghoriad ar gynigion ar gyfer y cynllun yn cael ei gynnal yn ystod 2025-26. Bydd unrhyw adnoddau ychwanegol sydd eu hangen i weithredu cynllun i Gymru, sy'n cyflawni yng nghyd-destun Cymru, sy'n wahanol iawn i weddill y Deyrnas Unedig, yn cael eu hystyried, felly, yn rowndiau cyllideb y blynyddoedd i ddod.

Gan adeiladu ar ein llwyddiant hyd yma, rydym wedi ymrwymo i barhau â'n taith, gan gydnabod y rheidrwydd amgylcheddol o ran yr argyfwng hinsawdd a natur a'r pwysigrwydd economaidd ar gyfer gwytnwch a'r gallu i gystadlu mewn economi fyd-eang sy'n datgarboneiddio. Yn dilyn cyflwyno ein Rheoliadau Ailgylchu yn y Gweithle yn ddiweddar, mae gweithredu DRS ar gyfer Cynwysyddion Diod ochr yn ochr â chyflwyno Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr ar gyfer pecynwaith yn gam nesaf pwysig.

2. Cynllun Sero Net

Mae taith Cymru i sero net yn cael ei mapio gan gyfres o gyllidebau carbon pum mlynedd o hyd wedi'u deddfu a thargedau interim ar gyfer pob degawd. Pan basiwyd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, gosododd darged ar gyfer gostyngiad o 80% o leiaf mewn allyriadau yng Nghymru yn erbyn y llinell sylfaen¹ erbyn 2050 a dyletswydd i osod targedau interim ar gyfer 2020, 2030 a 2040.

Yn 2019, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Ffyniant i Bawb: Cymru carbon isel, a oedd yn nodi sut roedd Cymru yn bwriadu cyrraedd y gyllideb garbon gyntaf (2016-2020) a tharged interim 2020.

Yn 2021, diwygiodd y Senedd darged allyriadau 2050 i sero net (gostyngiad o 100% mewn allyriadau) a chynyddodd uchelgais targedau 2030 a 2040 i ostyngiadau o 63% ac 89% yn y drefn honno. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Cymru Sero Net: Cyllideb Garbon 2 sy'n nodi sut y bydd Cymru'n cyrraedd ei hail gyllideb garbon (2021-25).

Mae tua 60% o'r gostyngiadau mewn allyriadau sy'n ofynnol yng Nghymru erbyn 2050 yn digwydd mewn sectorau y mae polisiau ar eu cyfer wedi'u cadw'n ôl i raddau helaeth gan Lywodraeth y DU. Felly, mae targedau Cymru yn ddibynnol i raddau helaeth ar bolisiau'r DU a seilwaith ategol yn cyflawni'n ddigonol ar raddfa ac yn brydlon, ochr yn ochr â gweithredoedd Llywodraeth Cymru. Mae cydweithredu agos â chymheiriaid yn Llywodraeth y DU yn hanfodol er mwyn i Gymru gyrraedd ei thargedau lleihau allyriadau. Yn yr un modd, mae targedau'r DU yn ddibynnol ar weithredu mewn meysydd polisi datganoledig.

Cyllidebau carbon

Fe wnaeth Cymru ragori ar ei chyllideb garbon gyntaf gyda gostyngiad cyfartalog o 28% mewn allyriadau yn erbyn y llinell sylfaen, a oedd yn fwy na'r nod o 23%. Rhagorwyd hefyd ar darged interim 2020 Cymru i leihau allyriadau 27%, gydag allyriadau 2020 yn 39% yn erbyn y llinell sylfaen, gydag allyriadau'n gostwng yn sydyn o ganlyniad i'r ymateb i bandemig COVID-19. Mae Llywodraeth bresennol Cymru yn gyfrifol am gyflawni'r ail gyllideb garbon, sydd wedi'i gosod mewn rheoliadau i sicrhau gostyngiad cyfartalog o 37% yn erbyn y llinell sylfaen. Mae dadansoddiad mewnol yn awgrymu bod **Cymru ar y trywydd iawn i gyflawni ei hail gyllideb garbon**.

Bydd cyflawni'r drydedd gyllideb garbon yn heriol dros ben a bydd angen penderfyniadau anodd ar draws pob portffolio gweinidogol. Byddai rhagori ar darged statudol yr ail gyllideb garbon yn fanteisiol ar gyfer cyrraedd targedau'r dyfodol; gwnaethom dderbyn argymhelliad 2020 y Pwyllgor Newid Hinsawdd i ragori ar y targed o 37% am y rheswm hwn. Mae trydedd gyllideb garbon Cymru (2026-2030) yn gofyn am ostyngiad o 58% ar gyfartaledd mewn allyriadau a tharged ar gyfer 2030 i leihau allyriadau 63% yn erbyn y llinell sylfaen. Mae gwaith ar y gweill i ddatblygu cynllun drafft i gyflawni'r drydedd gyllideb garbon - y Cynllun Sero Net nesaf - y mae'n rhaid ei gyhoeddi

¹ Mae carbon deuocsid, methan ac ocsid nitraidd yn defnyddio llinell sylfaen 1990. Mae pob nwy tŷ gwydr arall yn defnyddio llinell sylfaen 1995.

erbyn diwedd 2026. Cyfrifoldeb Llywodraeth nesaf Cymru fydd cytuno ar y cynllun a chyflawni'r drydedd gyllideb garbon.

Bydd cyflawni'r drydedd gyllideb garbon yn gofyn am weithredu gan bob sector o'r economi, gan gynnwys y sector cyhoeddus, busnesau, cymunedau a'r cyhoedd yn gyffredinol, gydag ysgogiad polisi gan lywodraethau'r DU a Chymru. Rhaid cyrraedd targedau mewn ffordd gosteifeithiol, sy'n rhannu'r baich, yn sicrhau'r buddion mwyaf yn deg ac yn lliniaru'r risgiau. Ar hyn o bryd, mae gwaith yn canolbwyntio ar ddatblygu'r llwybrau costeifeithiol ar gyfer datgarboneiddio a chyfuno hynny â pholisïau wedi'u meintioli o ran carbon a fydd yn darparu'r llwybr ar gyfer y drydedd gyllideb garbon. Ein bwriad yw cyhoeddi data carbon ac economaidd gyda'r Cynllun Sero Net nesaf, i gynorthwyo craffu gan y Senedd a'r cyhoedd. Ar hyn o bryd rydym hefyd yn ystyried opsiynau ar gyfer ymgysylltu â rhanddeiliaid, y cyhoedd a'r Senedd wrth ddatblygu'r Cynllun, neu'n fwy eang ar bynciau sy'n gysylltiedig â'r pontio tymor hwy i economi sero net.

Mae cydgysylltu polisïau ar draws portffolios drwy gyfarfodydd rheolaidd rhwng y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig ac ysgrifenyddion cabinet perthnasol, y Bwrdd Portffolio Newid Hinsawdd a arweinir gan y Cyfarwyddwr Cyffredinol, cyfathrebu cenedlaethol ar yr hinsawdd, ymgysylltu â rhanddeiliaid a'r cyhoedd (trwy weithgareddau fel Wythnos Hinsawdd Cymru a'r Gronfa Sgyrsiau Hinsawdd), a meithrin galluogrwydd mewnol i gyd yn cefnogi ymdrechion cynllunio ar gyfer y drydedd gyllideb garbon. Cefnogir cydgysylltu canolog hefyd gan gynlluniau ar lefel sector a strategaethau trawsbynciol, megis y Strategaeth Addasu i'r Hinsawdd a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2024.

Ar 14 Mai 2025, bydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd yn cyhoeddi cyngor i Lywodraeth Cymru ar lefel pedwaredd gyllideb garbon Cymru (2031-2035) a fframwaith polisi lefel uchel a argymhellir i gyflawni'r targed, mewn ffyrdd sy'n gosteifeithiol ac a fydd yn galluogi pontio teg. Bydd cyngor y Pwyllgor Newid Hinsawdd yn deillio o ddadansoddiad a fydd yn llywio cyngor i Lywodraeth y DU ar eu seithfed gyllideb garbon (2038-42) a gyhoeddwyd ar 26 Chwefror 2025. Yn dilyn cyngor y Pwyllgor Newid Hinsawdd ar y bedwaredd gyllideb garbon, **bydd Llywodraeth Cymru yn gosod rheoliadau ar gyfer ei phedwaredd gyllideb garbon cyn diwedd 2025** ac yn unol â'r dyletswyddau sydd wedi'u cynnwys yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

Gwybodaeth allweddol bellach

Mae datgarboneiddio yn peri amrywiaeth o heriau i gymdeithas. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i **bontio teg** i helpu i sicrhau bod camau gweithredu i gyrraedd sero net yn creu economi fwy cytbwys a chynhwysol sy'n osgoi creu anghydraddoldebau newydd neu waethygu anghydraddoldebau presennol. Bydd egwyddorion pontio teg yn sail i'r cynllun i gyflawni'r drydedd gyllideb garbon.

Comisiynodd Llywodraeth Cymru a Plaid Cymru grŵp annibynnol i archwilio llwybrau posibl i gyflawni Sero Net erbyn 2035. Adroddodd **y Grŵp Her Sero Net** ar ei ganfyddiadau ym mis Medi 2024, gan archwilio sut y gall y wlad bontio'n gyflymach i sero net. Mae argymhellion y Grŵp yn cael eu hasesu a'u hystyried fel rhan o ddatblygu'r cynllun ar gyfer y drydedd gyllideb garbon.

Mae Cymru yn un o sylfaenwyr **Cynghrair Dan2**, y rhwydwaith byd-eang mwyaf o wladwriaethau a rhanbarthau sydd wedi ymrwymo i gyflawni allyriadau sero net erbyn 2050 fan bellaf. Mae'r rhwydwaith yn ganolog i rannu arferion da a chynyddu llais Llywodraeth Cymru ar y llwyfan rhyngwladol, yn enwedig o ran Cynadleddau Newid Hinsawdd y Cenhedloedd Unedig, gyda **COP30 yn cael ei chynnal ym mis Tachwedd 2025** ym Mrasil.

3. Cynllun Ffermio Cynaliadwy

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y **Cynllun Ffermio Cynaliadwy: amlinelliad o'r cynllun (2024)** ar 25 Tachwedd sy'n cael ei ddefnyddio i gynnal dadansoddiad economaidd ac asesiad effaith. Bydd hyn yn cynnwys asesiad o'r cynigion yn erbyn y pedwar amcan Rheoli Tir yn Cynaliadwy a'r effaith, er enghraifft, ar incwm busnesau fferm ar gyfer amrywiaeth o ffermydd o wahanol fathau a meintiau fel y gallwn ddeall beth fydd y Cynllun yn ei olygu i ffermwyr a'r gymdeithas ehangach.

Mae'r ymateb cadarnhaol gan randdeiliaid - fel sydd wedi'i gynnwys yn yr **hysbysiad i'r wasg** - ar yr Amlinelliad o'r Cynllun yn dangos y gwaith sylweddol sydd wedi digwydd yn ystod 2024 i'n cael ni i gyd i'r canlyniad cadarnhaol hwn.

Gan weithio gyda rhanddeiliaid rydym wedi lleihau cyfanswm y Gweithredoedd Cyffredinol o 17 i 12, ac wedi gwneud newidiadau sylweddol i'r mwyafrif o'r 12 sy'n weddill.

Bydd y Cynllun yn cefnogi pob ffermwr yng Nghymru trwy Daliad Cyffredinol, ar sail cwblhau cyfres o Weithredoedd Cyffredinol. Bydd y Gweithredoedd hyn yn gyfarwydd i ffermwyr yng Nghymru, boed yn ffermwyr gwartheg bîff, llaeth, â, ucheldir, iseldir, llai dwys neu ddwys. Maent yn weithredoedd y mae llawer ohonynt eisoes yn eu gwneud o ddydd i ddydd. Ni fydd rhai gweithredoedd yn gymwys i bob fferm - er enghraifft, ni fydd Gweithred Cyffredinol 15, lechyd a lles anifeiliaid, yn gymwys i ffermydd sydd ddim ond yn ffermydd â.

Bydd cymorth ychwanegol i ffermwyr drwy Haenau Opsiynol a Chydweithredol y Cynllun sy'n adeiladu ar y sylfaen a ddarperir gan yr Haen Cyffredinol. Bydd y cymorth hwn yn gyfuniad o grantiau cyfalaf a refeniw, ochr yn ochr â chynghor, arweiniad a throsglwyddo gwybodaeth effeithiol. Bydd y dewis o Weithredoedd Opsiynol sydd ar gael yn cynnwys, er enghraifft, gweithredoedd ar gynhyrchiant, arferion ffermio cynaliadwy, adfer cynefinoedd a chymorth grantiau bach parhaus.

Byddwn yn parhau i weithio gyda'r Grŵp Swyddogion a'r Ford Gron Weinidogol i sicrhau bod y Cynllun yn gweithio i ffermwyr ac yn helpu i gefnogi cyflawni ein hamcanion natur a hinsawdd. Mae'n bwysig pwysleisio nad y cynllun amlinellol sydd wedi'i gyhoeddi yw'r Cynllun terfynol ac nad yw Gweinidogion Cymru wedi gwneud unrhyw benderfyniadau terfynol arno. Bydd y dadansoddiad economaidd a'r asesiad effaith yn cael eu darparu ochr yn ochr â manylion terfynol y cynllun i alluogi Gweinidogion Cymru i wneud penderfyniad gwybodus ynghylch a yw'r cynllun yn briodol i ffermwyr yng Nghymru.

Cyhoeddir y Cynllun terfynol yn Haf 2025, cyn i flwyddyn y Cynllun ddechrau ar 1 Ionawr 2026.

Ystyriaethau natur a hinsawdd

Mae cynhyrchu bwyd wedi bod yn un o gonglfeini'r cynigion o ran y Cynllun Ffermio Cynaliadwy ers y dechrau'n deg. Fodd bynnag, effeithiau parhaus newid hinsawdd - gan gynnwys llifogydd a sychder amlach - yw'r peryglon mwyaf o ran cynhyrchu bwyd. Mae buddsoddi mewn addasiadau a dulliau o liniaru effeithiau newid hinsawdd yn hanfodol bwysig, a'n hecosystemau ni yw'r offeryn gorau sydd gennym er mwyn addasu i newid

hinsawdd. Am y rheswm hwn, mae natur a'r amgylchedd wrth galon y Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Rydym wedi cadw gofyniad y cynllun i 10% o ffermydd y Cynllun fod yn gynefin. Mae hyn yn cydnabod y berthynas gadarnhaol rhwng natur a'r amgylchedd a chynhyrchu bwyd yn gynaliadwy mewn modd proffidiol.

Byddwn yn cynnwys rheoli Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) yn y Taliad Sylfaenol Cyffredinol. Bydd hyn yn cydnabod ymdrechion ffermwyr i reoli'r ardaloedd hyn, er ein lles ni i gyd ac yn sicrhau bod y safleoedd hyn yn cael eu hintegreiddio o fewn gwaith rheoli fferm ehangach, gan gydbwyso cynhyrchu bwyd a gweithredoedd sy'n gwella rhagolygon cynefinoedd natur a dŵr croyw.

Rydym hefyd yn datblygu Gweithredoedd Opsiynol a Chydweithredol, a bydd llawer ohonynt ar gael o 2026 ymlaen i gefnogi'r ffermwyr hynny sydd am wneud mwy. Mae swyddogion yn trafod yr ystod o Weithredoedd Opsiynol a Chydweithredol a fydd ar gael yn 2026 ar hyn o bryd, ond mae'r rhain yn debygol o gynnwys cyfle i wneud cynnydd gyda gweithredoedd economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol ychwanegol. Bydd y Cynllun yn darparu cyfleoedd ychwanegol i weithredu ar raddfa fferm a thirwedd i wella'r cynefinoedd hyn a sicrhau eu bod yn cael eu rheoli'n effeithiol gan ddarparu cyfleoedd hefyd i greu cynefinoedd newydd a gwella'r cysylltedd rhwng cynefinoedd.

Yr elfen fwyaf dadleuol o'r CFfC oedd Gofyniad y Cynllun fod rhaid i o leiaf 10% o bob fferm fod o dan orchudd o goed. Mae'r Gofyniad arfaethedig wedi'i dileu. Fodd bynnag, nid ydym wedi cefnu'n llwyr ar blannu coed. Rhaid i goed a pherthi newydd fod yn rhan o'n hymateb i addasu i'r newid yn yr hinsawdd a'i liniaru. Mae'r gofyniad i gael gorchudd coed o 10% wedi ei ddisodli gan y 'Cynllun Cyfle i Blannu Coed a Chreu Perthi (Gwrychoedd)', fel bod ffermwyr yn gallu nodi coed a pherthi newydd a all gael eu hintegreiddio ac ychwanegu gwerth at y fferm. Byddai unrhyw blannu dilynol yn cael ei gefnogi gan Weithredoedd Opsiynol. Gweler yr Adran Coetiroedd isod am ragor o fanylion.

4. Strategaeth Coetiroedd i Gymru

Coetiroedd i Gymru yw strategaeth drosfwaol 50 mlynedd Llywodraeth Cymru ar gyfer coetiroedd a choed. Ei phedair thema strategol yw ymateb i newid hinsawdd; coetiroedd i bobl; sector coedwigaeth cystadleuol ac integredig; ac ansawdd yr amgylchedd.

Roedd y Cynllun Gweithredu diwethaf yn cwmpasu'r cyfnod o 5 mlynedd rhwng 2015 a 2020. Fe'i dilynwyd ym mis Mehefin 2021 gan **Archwiliad Dwfn i Goed a Phren** y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd ar y pryd. Yn ystod yr archwiliad dwfn, bu tasglu o arbenigwyr yn cydweithio i ddatblygu **Tasglu Coed a Phren: argymhellion** i sbarduno newid. Cyfrannodd y rhain tuag at gyflawni'r strategaeth Coetiroedd i Gymru.

Mae **dangosyddion Coetiroedd i Gymru** yn cael eu diweddarau ar hyn o bryd i sicrhau eu bod yn parhau i fod yn berthnasol ac yn addas i'r diben. Bydd y dangosyddion diwygiedig yn cael eu defnyddio i lywio meysydd polisi defnydd tir yng Nghymru, megis datblygu **Coedwig Genedlaethol i Gymru**, i sicrhau bod y rhain yn bodloni gofynion **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** a **Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016**.

Thema 1: Ymateb i newid yn yr hinsawdd

Roedd Coetiroedd i Gymru yn ymrwymo i blannu coed ar gyfradd o o leiaf 2000 hectar y flwyddyn. Rydym hefyd yn gweithio tuag at argymhelliad Pwyllgor y DU ar Newid Hinsawdd y dylai Cymru blannu 43,000 hectar o goed erbyn 2030 a 180,000 hectar erbyn 2050 er mwyn sicrhau y gall Cymru gyflawni ei llwybr sero net. Mae ffigurau cyfartalog creu coetiroedd dros y pedair blynedd diwethaf wedi gweld cynnydd cadarnhaol ac maent oddeutu 700ha y flwyddyn, ond mae cyfraddau plannu yn parhau i fod yn sylweddol is na'r hyn sydd ei angen.

Er mwyn helpu i wella'r sefyllfa hon, ymgynghorwyd â ffermwyr ar gynigion i wneud y Grantiau Creu Coetir yn fwy deniadol a hyblyg. Rydym yn cyflwyno'r newidiadau hyn o fis Mawrth 2025. Gyda'r Rheol isafswm gorchudd coed y CFfC bellach wedi'i dileu, bydd angen i ffermwyr gwblhau cynllun cyfleoedd plannu coed a chreu perthi a dangos cynnydd o ran cyflawni eu cynllun erbyn 2030. Bydd targedau lefel cynllun ar gyfer gorchudd coed ychwanegol a chreu perthi hefyd yn cael eu cytuno.

I oruchwylio a chefnogi plannu coed a chreu perthi, sefydlwyd Grŵp Rhanddeiliaid i Gyflawni ar Goed a Pherthi. Cynhaliwyd ei gyfarfod cyntaf ar 6 Chwefror. Gyda chynrychiolwyr llywodraeth, ffermio, coedwigaeth a sefydliadau anllywodraethol amgylcheddol (eNGO) ymysg yr aelodau, mae'r grŵp yn cynghori'r Dirprwy Brif Weinidog ar osod targedau a monitro cynnydd, gan argymhell camau gweithredu os na chyflawnir targedau. Gan ganolbwyntio i ddechrau ar y CFfC, blaenoriaeth y grŵp yw mynd i'r afael â rhwystrau i blannu coed yn ehangach.

Thema 2: Ansawdd amgylcheddol

Mae ansawdd amgylcheddol yn rhan annatod o'r ffordd rydym yn cyflawni strategaeth Coetiroedd i Gymru. Mae'r cyllid a ddarperir ar gyfer plannu coed yn cydymffurfio â Safon Coedwigaeth y DU, gan sicrhau bod nodweddion sensitif gan gynnwys mawn dwfn, cynefinoedd â blaenoriaeth, dalgylchoedd sensitif i asid a nodweddion hanesyddol yn cael eu diogelu. Mae hyn yn sicrhau bod creu coetiroedd, sy'n hanfodol i liniaru newid yn yr hinsawdd, hefyd yn cefnogi ein polisiâu i fynd i'r afael â'n hargyfwng natur.

Gwnaethom ddiwygio Deddf Coedwigaeth 1967 i ganiatáu ychwanegu amodau amgylcheddol at drwyddedau cwmpo coed, gan ddiogelu bywyd gwylt a'r amgylchedd yn well yn ystod gwaith cwmpo coed.

Mae rheoli coetir yn briodol yn bwysig er mwyn gwella cyflwr a gwytnwch ein coetiroedd. Rydym yn edrych ar sut y gellir cefnogi rheoli coetiroedd yng nghynlluniau'r dyfodol, yn enwedig drwy'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Rydym yn ystyried ein dull o gryfhau'r mesurau diogelu ar gyfer coetiroedd hynafol fel rhan o'n Rhaglen Lywodraethu. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) wedi adolygu'r ffordd maent yn blaenoriaethu coetiroedd hynafol ac maent yn parhau i fod wedi ymrwymo drwy eu Cynllun Corfforaethol hyd at 2030 i adfer coetiroedd hynafol yn raddol ar Ystad Goed Llywodraeth Cymru.

Thema 3: Coetiroedd i Bobl

Mae Coedwig Genedlaethol Cymru (NFFW) yn cynnwys dros 100 o safleoedd ar dros 68,000 hectar. Mae hyn yn cynnwys 0.4 hectar o blannu newydd yn Ysgol Gynradd Oakfield yn y Barri hyd at ardaloedd mawr o goedwig fel Coed Gwent, un o'r coetiroedd hynafol mwyaf yng Nghymru. Mae piblinell bosibl o 156 o safleoedd y mae Swyddogion Cyswllt Coedwigoedd yn ymgysylltu â nhw.

Mae gwaith y dyfodol yn cynnwys cynllunio ac asesiadau dichonoldeb ar gyfer Llwybr Coedwig Genedlaethol a datblygu dull ar raddfa tirwedd o ehangu'r NFFW gyda thros £500,000 o gyllid wedi'i ddarparu i dreialu 12 prosiect cydweithredol.

Mae'r rhaglen Coedwig Genedlaethol wedi ariannu creu tair Coedlan Goffa i gofio'r rhai a gollodd eu bywydau i Covid-19.

Mae'r Grant Buddsoddi mewn Coetir (TWIG) wedi dyfarnu £7,168,766 i 41 o brosiectau NFFW hyd yma i greu, adfer a gwella coetiroedd, gan gynnwys coetiroedd hynafol.

Thema 4: Sector coedwigaeth cystadleuol ac integredig

Nododd yr **Archwiliad Dwfn i Goed a Phren** feysydd blaenoriaeth ar gyfer strategaeth ddiwydiannol ar gyfer pren a all ddatblygu a chynnal cynhyrchu a phrosesu pren o Gymru am werth uchel. Lansiwyd **dogfen ymgynghori** ar 22 Ionawr 2025, gan gau ar 16 Ebrill 2025. Mae'r cynigion yn ceisio cyflawni yn erbyn y blaenoriaethau a nodir yn Coetiroedd i Gymru, gan ganolbwyntio'n benodol ar gefnogi sector coedwigaeth cystadleuol ac integredig, gan gefnogi diwydiannau coedwigoedd a phren ffyniannus. Mae'r ymgynghoriad yn amlinellu chwe blaenoriaeth: cynyddu'r cyflenwad o bren; cynyddu gwytnwch yn ein coedwigoedd; defnyddio adnoddau'n effeithiol a'r economi gylchol; magu hyder yn y galw; datblygu capasiti'r sector; a newid ymddygiad. Bydd y Strategaeth Ddiwydiannol ar gyfer Pren yn cael ei chyhoeddi yn haf 2025.

Ym mis Tachwedd 2024, ychwanegodd Llywodraeth Cymru y sectorau Coedwigaeth a Phren at ei **Rhaglen Sgiliau Hyblyg**. Ar hyn o bryd mae cymorth grant refeniw ar gael i fusnesau ar gyfer hyfforddi a datblygu sgiliau eu gweithwyr, gan gefnogi datblygiad sgiliau coedwigaeth a sgiliau'n ymwneud â phren ledled Cymru.

Ar hyn o bryd rydym yn datblygu cynllun i olynu'r Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Pren (TBIS) a'r Cynllun Adfer y Diwydiant Coedwigaeth (FIRS). Bydd hyn yn adeiladu ar lwyddiant cynlluniau blaenorol wrth wella galluogrwydd y sector pren yng Nghymru, gan

ganolbwyntio ar ddarparu grantiau cyfalaf i gefnogi gweithgareddau plannu a rheoli coedwigoedd, cynaeafu pren a/neu brosesu pren.

Mae'r **Cynllun Garddwriaeth ac Arallgyfeirio Amaethyddol** yn gynllun grant cyfalaf sydd ar gael i ffermwyr yng Nghymru. Amcanion y cynllun yw cefnogi sefydlu mentrau arallgyfeirio amaethyddol hyfyw newydd ar ffermydd. Mae hyn yn cynnwys cymorth ar gyfer prosesu pren a gynhyrchir ar fferm a/neu gynhyrchion coedwigoedd nad ydynt yn goed.

5. Rheoliadau Llygredd Amaethyddol

Mae'r adolygiad pedair blynedd o'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol wedi dod i ben i bob pwrpas ac mae disgwyl iddo gael ei gyhoeddi erbyn 31 Mawrth. Fel rhan o'r broses adolygu, mae Dr Susannah Bolton, a benodwyd i oruchwyllo'r adolygiad yn annibynnol, wedi ymgysylltu ag ystod eang o randdeiliaid ar draws y sectorau amaethyddol ac amgylcheddol, i ategu'r dadansoddiad o'r dystiolaeth dechnegol sy'n sail i'r adolygiad.

Ym mis Ebrill 2024, cadarnhaodd Llywodraeth Cymru fod £20 miliwn wedi'i ymrwymo ar gyfer dau gynllun i roi rhagor o gymorth i ffermwyr gydymffurfio â'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol. Agorodd cyfnodau ymgeisio y Cynllun Buddsoddi mewn Rheoli Maethynnau a'r cynllun Grantiau Bach – Gorchuddio Iardiau yn ystod haf 2024. Nod y ddau gynllun yw helpu ffermydd Cymru i reolaeth maethynnau'n well. Mae'r Cynllun Gorchuddio Iardiau yn cynorthwyo gyda gosod toi dros iardiau i wahanu dŵr glaw oddi wrth slyri. Mae'r Cynllun Buddsoddi mewn Rheoli Maethynnau yn cefnogi ystod o fuddsoddiadau cyfalaf sy'n cyfrannu at atal llygredd, gan gynnwys storio slyri a thail. Cafodd y Cynllun Buddsoddi mewn Rheoli Maethynnau 485 o geisiadau llawn, sydd â gwerth posibl o gyllid grant o £18.2 miliwn. Bydd rhagor o wybodaeth am y contractau a ddyfarnwyd ar gael ym mis Ebrill, unwaith y bydd y broses arfarnu a dyfarnu contractau wedi'i chwblhau. Ers cyflwyno'r rheoliadau, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo cyfanswm o £52 miliwn i gefnogi buddsoddiadau mewn seilwaith ar y fferm.

Mae £1.58 miliwn pellach wedi'i gytuno mewn egwyddor i gefnogi Cyfoeth Naturiol Cymru gyda chyflawni'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth ar orfodi'r Rheoliadau ar gyfer blwyddyn ariannol 2025/2026. Mae'r data cydymffurfiaeth a gasglwyd hyd yma yn destun pryder. Fodd bynnag, mae'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth yn cynrychioli newid sylweddol yn y dull o orfodi rheoliadau llygredd amaethyddol, sydd â hanes hir o orfodi cyfyngedig a lefelau uchel o ddiffyg cydymffurfiaeth. Mae cyflwyno'r Cytundeb yn allweddol i sicrhau ymgysylltiad ffermwyr â'r rheoliadau ac, felly, â'r canlyniadau bwriadedig. Rydym eisoes yn gweld gwelliannau mewn cydymffurfiaeth o ganlyniad i weithredu'r Cytundeb.

I ategu'r adolygiad cyfredol o'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol, mae'r Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig wedi cychwyn adolygiad o'r cyfundrefnau rheoleiddio ehangach sy'n llywodraethu gwasgaru pob math o ddeunydd organig i nodi sut y gellid gwneud y trefniadau hyn yn fwy effeithiol. Disgwylir i'r adolygiad ehangach hwn ddarparu argymhellion yn yr hydref eleni. Bydd y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig yn penderfynu ar y camau i'w cymryd ar ôl cwblhau pob adolygiad.

6. Targedau Ansawdd Aer

Un ymrwymiad allweddol o dan y Strategaeth Ansawdd Aer Genedlaethol (Cynllun Aer Glân i Gymru) a'r Rhaglen Lywodraethu oedd cyflwyno Deddf Aer Glân i Gymru, yn gyson â chanllawiau Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) ac ehangu monitro ansawdd aer. Cyflwynwyd hyn drwy gyflwyno Deddf yr Amgylchedd (Ansawdd Aer a Seinweddau) (Cymru) 2024 (y Ddeddf), a gafodd Gydsyniad Brenhinol ar 14 Chwefror 2024. Mae'r Ddeddf yn cynnwys pwerau a dyletswyddau i Weinidogion osod targedau ansawdd aer sy'n rhwymo'n gyfreithiol ar gyfer diogelu iechyd y cyhoedd a'r amgylchedd yng Nghymru. Mae targedau newydd yn bwysig er mwyn sicrhau gwelliannau parhaus yn ansawdd aer Cymru a chanlyniadau iechyd y cyhoedd ac iechyd yr amgylchedd cysylltiedig dros y tymor hir.

Mae'r Ddeddf yn cynnwys dwy ddyletswydd ar Weinidogion Cymru i osod targedau ar gyfer llygryddion:

- dyletswydd i osod targed ar gyfer deunydd gronynnol mân (PM2.5) o fewn 3 blynedd i gael Cydsyniad Brenhinol (Chwefror 2027); a
- dyletswydd i osod targed o fewn 6 blynedd i gael Cydsyniad Brenhinol (Chwefror 2030) ar gyfer un o'r canlynol: amonia; deunydd gronynnol (PM10); osôn ar lefel y ddaear; nitrogen deuocsid; carbon monocsid; a sylffwr deuocsid.

Wrth osod targedau newydd, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru geisio cyngor arbenigol annibynnol, rhoi sylw i wybodaeth wyddonol am lygredd aer, rhoi sylw i ganllawiau ansawdd aer diweddaraf Sefydliad Iechyd y Byd, a bod yn fodlon y gellir cyrraedd unrhyw dargedau a osodir. Mae cyngor annibynnol ac arbenigol yn cael ei ddarparu gan Banel Cyngori ar Aer Glân Llywodraeth Cymru sy'n derbyn mewnbwn gan arbenigwyr amlddisgyblaethol eraill yn y DU sydd ag arbenigedd pwnc fel iechyd, trafnidiaeth, newid hinsawdd etc.

Mae'r broses gosod targedau yn cael ei llywio gan sawl ffynhonnell dystiolaeth gan gynnwys data a modelau gwyddonol, setiau data hanesyddol, ac asesiadau o'r hyn sy'n ddichonadwy o safbwynt economaidd-gymdeithasol.

Mae targedau'n cael eu datblygu mewn dau gam. Can mai PM2.5 yw'r llygrydd sydd â'r corff mwyaf o dystiolaeth am ei niwed i iechyd y cyhoedd, mae'r cam cyntaf yn canolbwyntio ar ddatblygu'r rheoliadau PM2.5 drafft cyn ymgynghori yn hydref 2025. Mae gwaith ar y trywydd iawn i fodloni'r dyddiad cau statudol i'w cyflwyno erbyn mis Chwefror 2027. Mae asesiadau a datblygu cyngor arbenigol yn broses ailadroddol. Mae asesiadau modelu opsiynau ar gyfer y targed PM2.5 yn cael eu dadansoddi a'u hadolygu ar hyn o bryd i sicrhau cysondeb â'r cyngor ar fetrigau targed a gafwyd gan y Panel Cyngori ar Aer Glân, ac mae opsiynau wedi'u costio ar gyfer asesu cynnydd tuag at y metrigau targed yn cael eu comisiynu cyn ystyriaeth Gweinidogion.

Mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd ar yr ail gam ochr yn ochr â'r gwaith ar ddatblygu targed PM2.5. Mae'r gwaith hwn yn canolbwyntio ar ddatblygu opsiynau i ategu'r ddyletswydd i osod targed ychwanegol o fewn chwe blynedd i gael Cydsyniad Brenhinol (Chwefror 2030). Y bwriad yw y bydd Gweinidogion yn ystyried cyngor ar yr opsiynau a'r camau nesaf cysylltiedig yn ddiweddarach yn 2025, er bod hyn yn amodol ar

ddatblygu cyngor arbenigol annibynnol ac asesiadau technegol cysylltiedig o opsiynau yn seiliedig ar y cyngor hwnnw.

Disgrifiwyd costau dangosol ac amserlenni a ragwelwyd adeg cyflwyno'r Bil yn y Memorandwm Esboniadol. Mae gwaith yn mynd rhagddo i fireinio'r costau a'r llinellau amser sy'n gysylltiedig â thargedau ar gyfer llygryddion penodol yn seiliedig ar y cyngor a'r asesiadau annibynnol ac arbenigol sy'n llywio datblygiad polisi a rheoliadau'r targedau.

7. Llifogydd

Eleni (2024-2025), rydym wedi cynnal ein lefelau uchaf erioed o gyllid ar gyfer rheoli perygl llifogydd, £75 miliwn, trwy ein Rhaglen Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol. Bydd Rhaglen 2025-2026 yn cael ei chyhoeddi yng ngwanwyn 2025.

Mae gwella gallu cymunedau ledled Cymru i wrthsefyll llifogydd yn gofyn nid yn unig am fuddsoddiad sylweddol ond hefyd gwerthuso prosesau, gwybodaeth a fframweithiau cydnerthedd yn gyson; yn enwedig yn dilyn stormydd mor arwyddocaol â Stormydd Bert a Darragh ym mis Tachwedd a Rhagfyr. Mae Llywodraeth Cymru yn mynd ar drywydd nifer o ffrydiau gwaith trosfwaol gyda'r amcan hwn:

Rhybuddion argyfwng

Fe wnaeth y rhybudd argyfwng, a gyhoeddwyd ar y cyd gan lywodraethau'r DU a Chymru, ddydd Gwener 6 Rhagfyr roi gwybod i oddeutu 3 miliwn o bobl bod Storm Darragh ar y ffordd. Hwn oedd y defnydd mwyaf arwyddocaol o'r rhybudd argyfwng ers profi'r system ledled y DU ym mis Ebrill 2023.

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn, ar ôl ymgynghori â phartneriaid lleol, bod y ffaith bod y cyhoedd wedi gwrandao ar y rhybuddion a'r rhybudd brys, a oedd yn rhoi cyngor ar sut i gadw'n ddiogel, wedi helpu'r gwasanaethau brys i ymateb i effeithiau sylweddol y storm ledled Cymru ac i leihau'r risgiau o anafiadau i'r cyhoedd.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau gweithrediad y system rybudd. Mae'r holl Weithredwyr Rhwydwaith Symudol yn cynnal profion rheolaidd ar y system i ddarparu lefelau priodol o sicrwydd na fydd unrhyw broblemau gyda'r rhybudd os caiff ei roi ar waith. Os nad oedd rhai pobl wedi derbyn rhybudd neu wedi ei dderbyn yn hwyr, gallai hyn fod oherwydd ffactorau fel signal rhwydwaith, gan nad yw'r rhybudd yn gydnaws â rhwydwaith 2G/3G neu ddyfeisiau Wi-Fi yn unig. Mae ffactorau posibl eraill yn cynnwys problemau â'r ffôn symudol, modd awyren wedi'i osod ac analluogi â llaw y gallu i dderbyn rhybudd ar y ffôn.

Mae llywodraethau Cymru a'r DU yn cynnal adolygiad o'r defnydd o'r system rhybudd argyfwng mewn perthynas â Storm Darragh, a fydd yn archwilio unrhyw faterion technegol neu wersi a nodwyd. Mae bwriad i gynnal prawf ledled y DU o'r system rhybudd argyfwng yn ddiweddarach yn 2025.

Mae rhybuddion brys wedi cael eu defnyddio ers hynny yng Ngogledd Iwerddon a'r Alban mewn perthynas â Storm Eowyn. Cafodd penderfyniadau Llywodraeth yr Alban a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon i gyhoeddi rhybuddion eu llywio gan gyngor swyddogion Llywodraeth Cymru yn sgil yr hyn a ddysgwyd yn ystod Storm Darragh.

Gwasanaeth Gwybodaeth Rhybuddio am Llifogydd newydd Cyfoeth Naturiol Cymru

Ym mis Gorffennaf 2024, lansiodd Cyfoeth Naturiol Cymru ei Wasanaeth Gwybodaeth Rhybuddio am Llifogydd newydd i Gymru (FWISfW). Roedd hwn yn brosiect buddsoddiad cyfalaf sylweddol a hollbwysig i fusnesau a dderbyniodd bron i £6 miliwn o gyllid gan

Lywodraeth Cymru ac mae wedi galluogi CNC i ddarparu gwasanaeth wedi'i deilwra i anghenion cwsmeriaid yng Nghymru. Mae'r gwasanaeth newydd wedi darparu gwelliannau i gynnwys negeseuon rhybudd ac effeithlonrwydd prosesau sy'n lleihau'r pwysau ar y swyddogion ar ddyletswydd yn ystod digwyddiadau llifogydd, gan ganiatáu iddynt ganolbwyntio ar y risgiau mawr.

Stormydd Bert a Darragh oedd y digwyddiadau storm sylweddol cyntaf i ddigwydd ers cyflwyno'r gwasanaeth newydd, gan gyhoeddi tua 343,000 o negeseuon rhybuddio i 40,000 o bobl. Mae CNC yn cynnal ymarfer gwerthuso i sefydlu unrhyw welliannau angenrheidiol i'r gwasanaeth.

Dysgu Gwersi

Mae dysgu'r gwersi o heriau tarfol yn elfen sylfaenol o'n hymdrech ehangach i gryfhau cydnetheredd Cymru. Mae'r Dirprwy Brif Weinidog wedi arwain sesiynau ôl-drafod gydag ymatebwyr brys yn dilyn digwyddiadau mawr, gan gynnwys y llifogydd diweddar yn ystod Storm Bert. Rhoddodd hyn gyfle cynnar i arweinwyr ymateb fyfyrion er mwyn helpu i nodi'r hyn a aeth yn dda ynghyd â'r gwelliannau sydd angen eu gwneud.

Un o brif flaenoriaethau Llywodraeth Cymru yw dysgu'r gwersi o ymarferion ac argyfyngau, a'n helpu ni, a'r gymuned ymatebwyr, i baratoi ar gyfer digwyddiadau yn y dyfodol. Mae hefyd yn bwysig ein bod yn dysgu o gamgymeriadau'r gorffennol.

Er mwyn cefnogi ein dull o weithredu gwersi a nodwyd o ymchwiliadau, ymarferion a digwyddiadau, rydym yn datblygu system rheoli gwersi mewnol newydd, sy'n ein galluogi i flaenoriaethu, cydlynu a monitro gweithredu yn well. Trwy gyflwyno'r system reoli newydd hon, ein nod yw cau'r ddolen rhwng nodi gwersi a sicrhau gwelliannau cadarnhaol a pharhaol mewn ymarfer.

Fel rhan o ddatblygiad Fframwaith Gwydnwch Cymru, byddwn hefyd yn gweithio gyda phartneriaid Fforymau Lleol Cymru Gydnerth i ddatblygu system rheoli gwersi Cymru gyfan, a fydd yn ein cefnogi i ddarparu tystiolaeth glir y gallir ei harchwilio i ddangos sut dysgwyr gwersi a sut a ble mae'r dysgu hwnnw wedi'i gymhwyso ar bob lefel.

Cymunedau a'r Trydydd Sector

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod gweithio gyda phartneriaid lleol a chenedlaethol a'r bobl mewn cymunedau yn hanfodol. Byddwn yn parhau i ailadrodd system amlasiantaeth JIGSO i sicrhau y gall partneriaid nodi ein dinasyddion mwyaf agored i niwed mewn argyfwng. Byddwn yn parhau i ymgysylltu â grwpiau cydraddoldeb a chymunedol i ddatblygu'r data sydd ar gael, yn unol â deddfwriaeth diogelu data.

Mae ein dull cymdeithas gyfan o ymdrin â chydnerthed yn golygu ei bod yn hanfodol i gymunedau ac unigolion ddatblygu'r sgiliau a'r wybodaeth sy'n angenrheidiol i gefnogi gwydnwch ar lefel leol. Rydym wedi ymrwymo i adeiladu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r gwendidau sylfaenol yn ein cymunedau, gan gynnwys sicrhau ein bod ni, a'n partneriaid, yn gallu nodi grwpiau agored i niwed a grwpiau mewn perygl yn well er mwyn sicrhau y gallir blaenoriaethu cymorth mwy penodol a chymorth wedi'i deilwra mewn unrhyw ddigwyddiad.

Yng nghyd-destun rheoli perygl llifogydd yn benodol, mae ymgysylltu â'r gymuned yn agwedd allweddol ar adeiladu gallu cymunedau i wrthsefyll llifogydd ac mae llawer o gymunedau sydd mewn perygl yn berchen ar eu cynlluniau llifogydd eu hunain ac yn datblygu cynlluniau o'r fath eu hunain. Ar hyn o bryd mae o leiaf 76 o gynlluniau llifogydd cymunedol ledled Cymru; mae 35 cymuned yn y de, 14 yn y canolbarth a 27 yn y gogledd yn gweithredu i ddeall, paratoi ar gyfer llifogydd a rheoli risgiau llifogydd posibl yn eu hardal.

Rydym hefyd yn archwilio a all y Fforwm Llifogydd Cenedlaethol (NFF) ein helpu i ymgysylltu â chymunedau sy'n wynebu perygl llifogydd yng Nghymru. Rydym yn gwybod o gyfarfod â chymunedau yr effeithir arnynt fod hwn yn adnodd defnyddiol iawn ac yn gymorth sy'n cael ei werthfawrogi'n fawr. Er enghraifft, rydym ar hyn o bryd yn ariannu'r NFF i gefnogi trigolion Clydach Terrace yn Ynysybwl a gafodd eu taro'n ddrwg gan Storm Dennis yn 2020.

Pan fo llifogydd sylweddol wedi digwydd, rydym wedi rhoi cymorth ariannol lleol ar waith yn gyflym. Rhoddwyd taliadau cymorth brys o £500 a £1000 i aelwydydd a gafodd eu heffeithio gan Stormydd Bert a Darragh trwy gyfrwng y Cynllun Cymorth Ariannol Brys. Diben y taliadau hyn oedd eu helpu i adfer ar ôl effeithiau sylweddol dau ddigwyddiad storm mawr.

Paratoi ac Ymateb

Fel rhan o Fframwaith Gwydnwch Cymru newydd Llywodraeth Cymru, sydd i fod i gael ei gyhoeddi ym mis Mai 2025, mae gwaith sylweddol wedi'i wneud i adolygu ein prosesau a'n strwythurau parodrwydd ac ymateb gan gynnwys trefniadau llywodraethiant allanol a mewnol.

Yn ystod 2024-25, darparodd Llywodraeth Cymru gyllid i bedwar fforwm lleol Cymru Gydnerth, a byddwn yn parhau i ddarparu cyllid pellach i gefnogi'r gwaith hanfodol a wneir gan ein fforymau wrth gefnogi cynllunio a pharodrwydd amlasiantaeth ar draws ystod o risgiau a sicrhau bod unrhyw fylchau mewn gallu yn cael sylw.

Dros y ddwy flynedd ddiwethaf, mae gwaith wedi'i wneud ar greu cyfres o ddogfennau tystiolaeth risg i ddarparu sylfaen well o dystiolaeth risg ar gyfer ymatebwyr Cymru a Llywodraeth Cymru. Mae ein cofrestr risg yn asesiad cyfrinachol o'r risgiau mwyaf arwyddocaol i Gymru dros y tymor canolig (y ddwy i bum mlynedd nesaf). Mae'r sylfaen dystiolaeth hon sy'n benodol i Gymru yn darparu:

- Gwybodaeth o ansawdd uwch i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth gyfunol o risgiau amddiffyn sifil tymor byr, tymor canolig a thymor hir ac i lywio parodrwydd ac ymateb mewn argyfwng a galluogrwydd gwaith adeiladu wrth adfer.
- Nodi ac asesu risgiau cydamserol i helpu i lywio parodrwydd a chynlluniau rheoli canlyniadau.
- Asesiad o barodrwydd pob un o bedwar Fforwm Lleol Cymru Gydnerth yn erbyn y canlyniadau cyffredin a allai godi pe bai risg benodol yn cael ei gwireddu yn y dyfodol, ac asesiadau parodrwydd penodol yn erbyn pob her darfol ledled y system a nodwyd yn Asesiad Risg Diogelwch Gwladol y DU. Mae'r elfen barodrwydd hon o'r gofrestr risg yn unigryw o ran asesiadau risg

cenedlaethol yn y DU ac yn cyfrannu at ddatblygu ein rhaglen galluogrwydd.

- Helpu i lywio gwaith rheoli risg a pharodrwydd Llywodraeth Cymru wrth ategu gwaith ymatebwyr brys ar lefel leol drwy eu cefnogi i gyflawni eu rhwymedigaethau statudol i asesu risg a chynllunio at argyfyngau.

Cafodd strwythurau ymateb Llywodraeth Cymru sydd wedi'u hatgyfnerthu a'u symleiddio eu profi'n sylweddol o ganlyniad i effeithiau Storm Darragh ddechrau Rhagfyr 2024. Hwn oedd y prawf cenedlaethol mwyaf arwyddocaol o gydnerthedd Cymru ers pandemig Covid yn 2020-22.

Gyda rhagolygon y Swyddfa Dywydd yn rhoi rhybudd coch ar gyfer gwynt a rhybudd oren ar gyfer glaw, trosglwyddodd strwythur parodrwydd Llywodraeth Cymru yn gyflym i ymateb, gydag actifadu'r gweithredu Ymateb Cyntaf, i ategu actifadu strwythurau ymateb pedwar Fforwm Lleol Cymru Gydnerth. Helpodd yr ymateb cychwynnol hwn gyda'r ddwy elfen yn cynorthwyo'i gilydd, cyhoeddi rhybudd argyfwng, trefniadau rhybuddio a hysbysu, gan gynnwys datganiad gan y Prif Weinidog, a chydlynu gyda Llywodraeth y DU gan gynnwys adfer cyflenwad pŵer. O ystyried difrifoldeb y sefyllfa, cafodd hyn ei gynyddu i ymateb Lefel 2, fel y nodir yn y Cynllun Ymateb Cymru Gyfan, gan gynnull Pwyllgor Argyfyngau Sifil Posibl Cymru i ddod ag arweinwyr o'r gymuned ymatebwyr ac uwch swyddogion o Lywodraeth Cymru ac uned COBR Llywodraeth y DU ynghyd.

Cynnal Asedau Perygl Llifogydd

Dangosodd stormydd Bert a Darragh bwysigrwydd penodol seilwaith gwydn i leihau effeithiau stormydd, gan gynnwys tirlithriadau, difrod i gwlfertau a ffurfiant tyllau sudd. Darparodd Llywodraeth Cymru gyllid cyfalaf brys o hyd at £8.1 miliwn i Awdurdodau Rheoli Risg er mwyn atgyweirio seilwaith a ddifrodwyd yn sgil y stormydd.

Mae'n hanfodol ein bod yn deall ble mae ein hasedau llifogydd wedi'u lleoli er mwyn eu cynnal i safon ddigonol. Mae dyletswydd ar Awdurdodau Rheoli Perygl Llifogydd i gadw cofrestr o asedau llifogydd o dan Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010.

Mae gan Awdurdodau Lleol a CNC eu cofnodion manwl eu hunain o'u hasedau mewn gwahanol fformatau, ond mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio gyda CNC, CLILC ac Awdurdodau Lleol i ddod â phopeth at ei gilydd mewn un platfform cyhoeddus. Mae'r Basdata Asedau Llifogydd Cenedlaethol ar gael ar wefan CNC ac mae'n sicrhau bod gwybodaeth gyson yn cael ei chasglu, ei storio a'i harddangos am ein hasedau llifogydd ac arfordirol. Bydd yn cynyddu ein gallu i wrthsefyll llifogydd drwy wella ein dealltwriaeth o asedau llifogydd ac, yn y pen draw, eu cyflwr.

Mae nifer o ffrydiau gwaith sylweddol y mae Llywodraeth Cymru yn eu datblygu i lywio ein blaenoriaethau polisi llifogydd mwy hirdymor. Er enghraifft, ym mis Awst 2023 cyhoeddodd yr Athro Elwen Evans CB ei hadolygiad annibynnol o adroddiadau ymchwiliadau llifogydd Adran 19, ac ym mis Hydref 2024 cyhoeddodd Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru (NICW) ei adroddiad yn asesu sut y gellir lleihau llifogydd yng Nghymru erbyn 2050. Bydd y rhain, ynghyd ag adroddiad Gofynion Buddsoddi Hirdymor CNC a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2024, yn llywio cyfeiriad tymor hwy llunio polisiau dros y degawdau nesaf. Bydd Llywodraeth Cymru yn darparu ymateb ffurfiol i

adroddiad NICW yn ddiweddarach yn y gwanwyn ond rydym ar hyn o bryd yn ystyried canfyddiadau'r tri adroddiad gyda'i gilydd i lywio ein penderfyniadau.